

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum aliquid possit simul duo intendere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

eur, finis rationem induit: & similiter cum in eo sistitur, & eodem modo eum appetitur, ut per precedentia assequendum. Quo autem distinguuntur plures voluntatis actus, respectu eius, quod est ad finem, inferius dicitur.

¶ 13 Præ. Intentio designat ordinationem quandam in finem: sed ordinare est rationis, ergo intentio non pertinet ad voluntatem, sed ad rationem.

¶ 14 Præ. Actus voluntatis non est nisi finis, vel eorum, quæ sunt ad finem: sed actus voluntatis respectu finis, vocatur voluntas, seu fruitio: respectu autem eorum, quæ sunt ad finem, est electio, a quibus differt intentio. ergo intentio non est actus voluntatis.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in 10. de Trinit. * quod voluntatis intentio copulat corpus visum visui: & similiter speciem in memoria existentem, ad actum animi interius cogitantis. est igitur intentio actus voluntatis.

RESPON. Dicendum, quod intentio, sicut ipsum nomen sonat, significat in aliud tendere. In aliquid autem tendit, & actio mouentis, & motus mobilis: sed hoc quod motus mobilis in aliquid tendit, ab actione mouentis procedit. Unde intentio primo, & principaliter pertinet ad id, quod mouet ad finem. vnde dicitur architectorem, & omnem præcipientem mouere suo imperio alios ad id, ad quod ipse tendit. Voluntas autem mouet omnes alias vires animæ ad finem, ut supra * habitum est. vnde manifestum est, quod intentio proprie est actus voluntatis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod intentio nominatur oculus metaphoricè, non quia ad cognitionem pertinet, sed quia cognitionem præsupponit, per quam proponitur voluntati finis, ad quem mouet: sicut oculo præuidemus, quo tendere corporaliter debeamus.

AD II. dicendum, quod intentio dicitur lumen, quia manifesta est intendenti. Vnde & opera dicitur tenebræ, quia homo scit quid intendit, sed nescit quid ex opere sequatur, sicut Aug. * ibidem exponit.

AD III. dicendum, quod voluntas quidem non ordinat, sed tamen in aliquid tendit secundum ordinem rationis vnde hoc nomen; Intentio; nominat actum voluntatis, præsupposita ordinatione rationis ordinantis aliquid in finem.

AD IIII. dicendum, quod intentio est actus voluntatis respectu finis: sed voluntas respicit finem tripliciter. Vno modo absolute: & sic dicitur voluntas prout absolute volumus vel sanitarum, vel si quid aliud est huiusmodi. Alio modo consideratur finis, secundum quod in eo quiescitur: & hoc modo fruitio respicit finem. Tertio modo consideratur finis, secundum quod est terminus alicuius, quod in ipsum ordinatur: & sic intentio respicit finem. Non enim solum ex hoc intendere dicimur sanitarum, quia volumus eam: sed quia volumus ad eam per aliquid aliud peruenire.

ARTICVLVS II.

Vtrum intentio sit tantum ultimi finis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod intentio sit tantum ultimi finis. Dicitur enim in lib. sententiarum Prosperii, * Clamor ad Deum, est intentio cordis: sed Deus est ultimus finis humani cordis. ergo intentio semper respicit ultimum finem.

¶ 2 Præ. Intentio respicit finem, secundum quod est terminus, ut dictum est: sed terminus habet rationem ultimi finis, ergo intentio semper respicit ultimum finem.

¶ 3 Præ. Sicut intentio respicit finem, ita & fruitio: sed fruitio semper est ultimi finis, ergo & intentio.

Sed contra. Ultimus finis humanarum volun-

tatum est unus, scilicet beatitudo, ut supra dictum est. * Si igitur intentio esset tantum ultimi finis, non essent diuersæ hominum intentiones: quod patet esse falsum.

RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est, * Intentio respicit finem secundum quod est terminus motus voluntatis. In motu autem potest accipi terminus dupliciter. Vno modo ipse terminus ultimus, in quo quiescitur, qui est terminus totius motus: Alio modo aliquod medium, quod est principium unius partis motus, & finis, uel terminus alterius. Sicut in motu, quo itur de A in C per B. C est terminus ultimus: B autem terminus, sed non ultimus, & utriusque potest esse intentio, unde est semper sit finis, non tamen oportet, quod semper sit ultimi finis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod intentio cordis, dicitur clamor ad Deum, non quod Deus sit obiectum intentionis semper, sed quia est intentionis cognitio: uel quia cum oramus, intentionem nostram ad Deum dirigimus, quæ quidem intentio uim clamoris habet.

AD II. dicendum, quod terminus habet rationem ultimi finis, sed non semper ultimi respectu totius, sed quandoque respectu alicuius partis.

AD III. dicendum, quod fruitio importat quidem gentem, quæ est in fine, quod pertinet solum ad ultimum finem: sed intentio importat motum in finem, non autem in quietem, unde non est similis ratio.

ARTICVLVS III.

Vtrum aliquis possit simul duo intendere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod non possit aliquis simul intendere plura. Dicit enim Aug. in lib. de ser. * Dñi in monte, quod non potest homo simul intendere Deum, & comensuratum corporale, ergo pari ratione neque aliqua alia duo.

¶ 1 Præ. Intentio nominat motum voluntatis ad terminum: sed unius motus non possunt esse plures termini ex una parte, ergo voluntas non potest simul multa intendere.

¶ 2 Præ. Intentio præsupponit actum rationis, siue intellectus: sed non contingit simul plura intelligere, secundum Philosophum. * ergo etiam neque contingit simul plura intendere.

Sed contra. Ars imitatur naturam: sed natura ex uno instrumento intendit duas utilitates, sicut lingua ordinatur ad gustum, & ad locutionem, ut dicitur in 3. de anima. * ergo pari ratione ars, uel ratio, potest simul aliquid unum ad duos fines ordinare: & ita potest aliquis simul plura intendere.

RESPON. Dicendum, quod aliqua duo possunt accipi dupliciter, uel ordinata adiuuicem, uel non ordinata. Et si quidem adiuuicem fuerint ordinata, manifestum est ex præmissis, * quod homo potest simul multa intendere. Est. n. intentio non solum finis ultimi, ut

Ira dicitur, quod tertii articuli eiusdem quest. 12. omisso 2. articulo eisdem dubium occurrit, propter quod, cum uoluntas non feratur nisi in cognita, & non feratur simul, nisi in simul cognita, de intellectu negatur, quod contingit multa simul intelligere: & de uoluntate conceditur, quod contingit multa simul intendere.

Ad hoc dicitur, quod ratio est, quia intellectus attingit plura non nisi ut unum, uoluntas uero, ut plura. Existensibus si quidem tribus tam in intellectu, quam in uoluntate, pura locutione, gustatione, & lingua: intellectus locutionem, & gustum simul intelligit, ut in uno ununtur organo lingua. Voluntas uero e contra, unum linguæ organum uult, propter duo opera, locutionem, scilicet & gustationem: ita quod cum finis in operabilibus sit principium in speculabilibus, medium, seu principium in intellectu plurimum est unum: median uero seu principium in intentione, non oportet esse

cap. 7. circa finem innuitur. & li. 1. 1. e. 3. & 4. clarus, & c. 6. tom 3.

¶ 9. arti. 1.

¶ libro. s. de ser. Domin. in monte, e. 21. a med. ad fin. vique tom 4.

¶ s. q. 180. arti. 1. cor. Et s. di. 38. arti. 3. Et uer. q. 22. ar. 13. cor. ¶ sent. 110.

¶ arti. 1. ad 3.

¶ q. 1. arti. 1. arti. 1. huius quest.

¶ Veri. e. 11 arti. 1. cor.

¶ Lib. 2. ex ca. 21. 22. 24. 25. tom 4.

¶ lib. 2. Tom cap. 4. in do. claratione 33. locutione mo 1.

¶ In fine. & lib. 2. quest. 88.

¶ cap. 1. huius arti. 1. cor. 2. c. 6. tom 3.

¶ arti. 3. huius quest.

arti. huius esse unum, sed contingit esse plura. Et propterea de intentione conceditur plura simul, quae neget de intentione.

Supra Quaestiois duodecima Avicennae quartum.

Ica quartum articulum decisionem, remitto; quod scriptum superius in q. 8. art. 3.

Circa responsionem ad tertium, nota responsionem datam, ut ex ea habeas, quod actus voluntatis in finem, intentionis nomine significatus, importat motum in finem, ut terminum aliorum, ita quod motus iste primo attingit terminum, & deinde terminabilia in ipsum: electio vero contra, primo attingit terminabilia, & deinde terminum.

Et sic se habent sicut descensus, & ascensus. Intentio enim descendit a principio ad ea, quae sunt ad ipsum. Electio vero ab his ascendit ad finem, omnium principium.

Et signum affertur in littera, quia quandoque intendimus, non electis adhuc mediis ad intentionem. ut patet in quotidiana experientia.

De quinto articulo nihil scribendum occurrat.

runt calor, & frigus commensurata: uel quia aliqua duo sub uno communi continentur, quod potest esse intentum: puta, acquisitio vini, & uestis, continentur sub lucro, sicut sub quodam communi. unde nihil prohibet, quin ille qui intendit lucrum, simul haec duo intendat.

Ad III. dicendum, quod sicut in primo dictum est, contingit simul plura intelligere, in quantum sunt aliquo modo unum.

dictum est, sed etiam finis medii simul autem intendit aliquis, & finem proximum & ultimum: sicut confectionem medicinae, & sanitatem. Si autem accipiantur duo adiunctim non ordinata, sic etiam simul homo potest plura intendere: quod patet ex hoc, quod homo unum alteri praelegit, quia melius est altero. Inter alias autem conditiones, quibus aliquid est melius altero, una est, quod ad plura ualet: unde potest aliquid praefigi alteri ex hoc, quod ad plura ualet. & sic manifeste homo simul plura intendit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Augustinus intelligit hominem non posse simul Deum, & commodum temporale intendere, sicut ultimos fines: quia ut supra ostensum est, non possunt esse plures fines ultimi unius hominis.

AD II. dicendum, quod unius motus possunt ex una parte esse plures termini, si vnus ad alium ordinatur: sed duo termini adiunctim non ordinati ex una parte, vnus motus esse non possunt. Sed tamen considerandum est, quod id quod non est unum secundum rem, potest accipi, ut vnus secundum rationem. Intentio autem est motus voluntatis in aliquid praordinatum in ratione, sicut dictum est: & ideo ea, quae sunt plura secundum rem, possunt accipi, ut vnus terminus intentionis, prout sunt vnus secundum rationem, uel quia aliqua duo continentur ad integrandum aliquid unum: sicut ad sanitatem concurrunt calor, & frigus commensurata: uel quia aliqua duo sub uno communi continentur, quod potest esse intentum: puta, acquisitio vini, & uestis, continentur sub lucro, sicut sub quodam communi. unde nihil prohibet, quin ille qui intendit lucrum, simul haec duo intendat.

AD III. dicendum, quod sicut in primo dictum est, contingit simul plura intelligere, in quantum sunt aliquo modo unum.

ARTICVLVS IIII. Vtrum intentio finis sit idem actus cum uoluntate eius, quod est ad finem.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod non sit vnus & idem motus, intentio finis, & uoluntas eius, quod est ad finem. Dicitur enim Augustinus in 10. de Tri. quod uoluntas uidendi fenestram, finem habet fenestrae uisionem: & altera est uoluntas per fenestram uidendi transeuntes, quod est ad finem, quod uelim uidere transeuntes per fenestram: hoc autem ad uoluntatem eius, quod est ad finem, quod uelim uidere fenestram, ergo alius est motus uoluntatis intentio finis, & alius uoluntas eius, quod est ad finem.

¶ 2. Præ. Actus distinguuntur secundum obiecta: sed finis, & id quod est ad finem, sunt diuersa obiecta. ergo alius motus uoluntatis est intentio finis, & uoluntas eius, quod est ad finem.

¶ 3. Præ. Voluntas eius, quod est ad finem, dicitur electio: sed non est idem electio, & intentio. ergo non est idem motus intentio finis, cum uoluntate eius, quod est ad finem.

SED CONTRA est, quod id quod est ad finem, se habet ad finem, ut medium ad terminum: sed idem motus est, qui per medium transit ad terminum in rebus naturalibus. ergo & in rebus uoluntariis idem motus est intentio finis, & uoluntas eius, quod est ad finem.

RESPON. Dicendum, quod motus uoluntatis in finem, & in id quod est ad finem, potest considerari dupliciter. Vno modo, secundum quod uoluntas in utroque fertur absolute, & secundum se: & sic sunt simpliciter duo motus uoluntatis in utroque. Alio modo potest considerari, secundum quod uoluntas fertur in id, quod est ad finem propter finem: & sic vnus & idem subiecto motus uoluntatis est tendens ad finem, & in id, quod est ad finem. Cum enim dico, uolo medicinam propter sanitatem, non designo nisi unum motum uoluntatis: cuius ratio est, quia finis, ratio est uolendi ea, quae sunt ad finem. Idem autem actus cadit super obiectum, & super rationem obiecti: sicut eadem uisio est coloris, & luminis, ut supra dictum est. Et est simile de intellectu, quia si absolute principium & conclusionem consideret, diuersa est consideratio utriusque: in hoc autem quod conclusioni propter principia assentit, est vnus actus intellectus tantum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Augustinus loquitur de uisione fenestrae, & uisione transeuntem per fenestram, secundum quod uoluntas in utroque absolute fertur.

AD II. dicendum, quod finis, in quantum est res quaedam, est aliud uoluntatis obiectum, quam id, quod est ad finem: sed in quantum est ratio uolendi id, quod est ad finem, est vnus & idem obiectum.

AD III. dicendum, quod motus, qui est vnus subiecto, potest ratione differre secundum principium & finem, ut ascensio, & descensio: sicut dicitur in 3. Phy. Sic igitur in quantum motus uoluntatis fertur in id, quod est ad finem, prout ordinatur ad finem, est electio: motus autem uoluntatis, qui fertur in finem, secundum quod acquiritur per ea, quae sunt ad finem, uocatur intentio: cuius signum est, quod intentio finis esse potest, etiam nondum determinatis his, quae sunt ad finem, quorum est electio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Augustinus loquitur de uisione fenestrae, & uisione transeuntem per fenestram, secundum quod uoluntas in utroque absolute fertur.

AD II. dicendum, quod finis, in quantum est res quaedam, est aliud uoluntatis obiectum, quam id, quod est ad finem: sed in quantum est ratio uolendi id, quod est ad finem, est vnus & idem obiectum.

AD III. dicendum, quod motus, qui est vnus subiecto, potest ratione differre secundum principium & finem, ut ascensio, & descensio: sicut dicitur in 3. Phy. Sic igitur in quantum motus uoluntatis fertur in id, quod est ad finem, prout ordinatur ad finem, est electio: motus autem uoluntatis, qui fertur in finem, secundum quod acquiritur per ea, quae sunt ad finem, uocatur intentio: cuius signum est, quod intentio finis esse potest, etiam nondum determinatis his, quae sunt ad finem, quorum est electio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Augustinus loquitur de uisione fenestrae, & uisione transeuntem per fenestram, secundum quod uoluntas in utroque absolute fertur.

AD II. dicendum, quod finis, in quantum est res quaedam, est aliud uoluntatis obiectum, quam id, quod est ad finem: sed in quantum est ratio uolendi id, quod est ad finem, est vnus & idem obiectum.

AD III. dicendum, quod motus, qui est vnus subiecto, potest ratione differre secundum principium & finem, ut ascensio, & descensio: sicut dicitur in 3. Phy. Sic igitur in quantum motus uoluntatis fertur in id, quod est ad finem, prout ordinatur ad finem, est electio: motus autem uoluntatis, qui fertur in finem, secundum quod acquiritur per ea, quae sunt ad finem, uocatur intentio: cuius signum est, quod intentio finis esse potest, etiam nondum determinatis his, quae sunt ad finem, quorum est electio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Augustinus loquitur de uisione fenestrae, & uisione transeuntem per fenestram, secundum quod uoluntas in utroque absolute fertur.

ARTICVLVS V. Vtrum intentio conueniat brutis animalibus.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur, quod bruta animalia intendunt finem. Natura enim in his, quae cognitione carent, magis distat a rationali natura, quam natura sensitua, quae est in animalibus brutis: sed natura intendit finem etiam in his, quae cognitione carent, ut probatur in 2. Phy. ergo multo magis bruta animalia intendunt finem.

¶ 2. Præ. Sicut intentio est finis, ita & fructio: sed fructio conuenit brutis animalibus, ut dictum est, ergo & intentio.

¶ 3. Præ. Eius est intendere finem, cuius est agere propter finem, cum intendere nihil sit, nisi in aliud tendere: sed bruta animalia agunt propter finem. mouetur enim animal uel ad cibum querendum, uel ad aliquid huiusmodi. ergo bruta animalia intendunt finem.

SED CONTRA. Intentio finis importat ordinationem alicuius in finem, quod est rationis. Cum igitur bruta animalia non habeant rationem, uidetur quod non intendunt finem.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, intendere, est in aliud tendere, quod quidem est, & mouentis, & moti. Secundum quidem igitur, quod dicitur intentio-

Supra q. 8. art. 3. Et 2. dicitur, art. 3. dist. 3. art. 4. Et 3. dist. 3. art. 1. q. 4. cor. Et uerbi. q. 32. ar. 14.

cap. 7. ad finem. Et in 11. c. 6. & 4. tom. 3.

arti. huius quest.

* q. 8. art. 3. ad 2.

* tex. 11. tom. 3.

1. 2. q. 110. art. 1. cor. & 2. d. 38. art. 3. cor. & ad 2.

* lib. 2. tex. 77. & seq.

q. 11. art. 3.

* arti. huius quest.